

пуляцій *Galanthus elwesii* є заміщення лісових та чагарникових угруповань степовими та культурфітоценозами.

Galanthus elwesii завіз В.І. Мельник з Одеської обл. На ділянці "Рідкісні рослини України" висаджено 20 цибулин. У 1999 р. налічувалось 3 клони, в кожному з яких — 7 цибулин. *G. elwesii* характеризується III ступенем інтродукції [1]. Цей вид не утворює інтродукційних популяцій. Він проходить повний цикл розвитку, утворює насіння, але не дає самосіву. Малоефективним є також вегетативне розмноження. Це пояснюється високими вимогами цього виду до екологічних та фітоценотичних факторів. Морфометричні показники рослин, які вирощуються в Києві, значно нижчі від аналогічних показників рослин із природних місцезростань. Для успішного культивування цих видів необхідно створення умов, максимально наближених до таких природних місцезростань.

1. *Базилевская Н.А.* Теория и методы интродукции растений. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1964. — 131 с.
2. *Мельник В.И.* Распространение, эколого-ценотические особенности и структура ценопопуляций *Galanthus elwesii* Hook. на восточном пределе ареала

(Одесская обл., Украина) // Растит. ресурсы. — 1993. — Вып. 3. — С. 43—50.
3. *Червона книга України: рослинний світ.* — К.: Укр. енцикл., 1996. — С. 314—316.

Надійшла 09.03.2000

СОСТОЯНИЕ ПРИРОДНЫХ И ИНТРОДУКЦИОННЫХ ПОПУЛЯЦИЙ GALANTHUS ELWESII HOOK. В УКРАИНЕ

С.Я. Диденко

Национальный ботанический сад им. Н.Н. Гришко НАН Украины, Украина, Киев

На основании пятилетних исследований дается сравнительная характеристика состояния природных и интродукционных популяций редкого вида Украины *Galanthus elwesii* Hook.

CONDITION OF NATURAL AND INTRODUCED POPULATIONS OF GALANTHUS ELWESII HOOK. IN UKRAINE

S. Ya. Didenko

M.M. Grishko National Botanical Gardens, National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Kyiv

A comparative characteristic of the condition of natural and introduced populations of a species *G. elwesii* Hook. rare for Ukraine is presented as based on our five years researches.

УДК 581.526.53

ФЛОРИСТИЧНИЙ СКЛАД СТЕПОВОЇ РОСЛИННОСТІ СЕРЕДЬНОГО ПРИДНІПРОВ'Я

Т.Г. ДУБЕНЕЦЬ

Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України
Україна, 01014 Київ, вул. Тімірязєвська, 1

Виявлено та вивчено степові фітоценози в Середньому Придніпров'ї. Зроблений їх флористичний аналіз.

У Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України на експозиційній ділянці "Степи України" проводяться дослідження з інтродукції та реінтродукції степо-

вої рослинності. З метою наповнення колекції, яка налічує 40 видів, ми обстежили степові ділянки Середнього Придніпров'я. За флористичним складом вони близькі до лучних степів заповідника Михайлівська Цілина на Сумщині та Центральнорноморського у-

© Т.Г. ДУБЕНЕЦЬ, 2000

ТАБЛИЦЯ 1. Провідні родини флори степів Середнього Придніпров'я

Ранг	Родина	Кількість, шт. (%)	
		родів	видів
1	Asteraceae Dumort.	39 (17)	83 (16,5)
2	Fabaceae Lindl.	13 (5,6)	54 (10,7)
3	Poaceae Barnhart.	24 (10,4)	52 (10,5)
4	Lamiaceae Lindl.	17 (7,4)	35 (6,9)
5	Caryophyllaceae Juss.	12 (5,2)	33 (6,6)
6	Brassicaceae Burnett.	17 (7,4)	28 (5,6)
7	Rosaceae Juss.	14 (6,1)	26 (5,2)
8	Scrophulariaceae Juss.	9 (4)	25 (5)
9	Ranunculaceae Juss.	9 (4)	17 (3,4)
10	Boraginaceae Juss.	8 (3,5)	16 (3,2)
11	Apiaceae Lindl.	9 (4)	15 (3)
12	Liliaceae Juss.	10 (4,3)	12 (2,3)
13	Rubiaceae Juss.	2 (0,9)	9 (1,7)
14	Campanulaceae Juss.	3 (1,3)	8 (1,5)
15	Euphorbiaceae Juss.	1 (0,4)	8 (1,5)
16	Alliaceae J. Agardh	1 (0,4)	6 (1,2)
17	Polygonaceae Juss.	2 (0,9)	6 (1,2)
18	Cyperaceae Juss.	1 (0,4)	6 (1,2)
19	Plantaginaceae Juss.	1 (0,4)	5 (1)
20	Violaceae Batsch.	1 (0,4)	5 (1)
У 3 провідних		76 (33)	189 (35,6)
У 10 провідних		140 (61)	262 (52,1)
У 20 провідних		171 (74,02)	342 (67,4)

ТАБЛИЦЯ 2. Провідні роди флори степів Середнього Придніпров'я

Ранг	Рід	Кількість видів, шт.	Загальна кількість, %
1	Veronica L.	11	2,2
2	Lathyrus L.	9	1,8
3	Euphorbia L.	8	1,6
4	Astragalus L.	8	1,6
5	Vicia L.	8	1,6
6	Centaurea L.	8	1,6
7	Ranunculus L.	7	1,4
8	Silene L.	7	1,4
9	Dianthus L.	7	1,4
10	Potentilla L.	7	1,4
11	Trifolium L.	7	1,4
12	Galium L.	7	1,4
13	Allium L.	7	1,4
14	Achillea L.	7	1,4
15	Koeleria Pers.	7	1,4
У 10 провідних		80	15,9
У 15 провідних		115	22,9

Курській обл. Росії. Під час польових обстежень степових ділянок Середнього Придніпров'я нами було встановлено, що до складу місцевої флори входять 503 види, які належать до 231 роду та 45 родин.

У сучасній флористиці окремі автори [1, 3, 5, 6] при аналізі флори провідну роль надають 10 родинам: Asteraceae Dumort., Fabaceae Lindl., Poaceae Barnhart., Lamiaceae Lindl., Caryophyllaceae Juss., Brassicaceae Burnett., Rosaceae Juss., Scrophulariaceae Juss., Ranunculaceae Juss., Boraginaceae Juss. (табл. 1). До складу їх входить 140 родів (61 %) та 262 види (52 %). Наступні, з 11 по 20 місце, належать родинам: Apiaceae Lindl., Liliaceae Juss., Rubiaceae Juss., Campanulaceae Juss., Euphorbiaceae Juss., Alliaceae J. Agardh., Polygonaceae Juss., Cyperaceae Juss., Plantaginaceae Juss., Violaceae Batsch. До їх складу входять 31 рід (13,4 %) та 80 видів (15,9 %).

Перше місце у флорі досліджуваного регіону посідає родина Asteraceae (16,5 %), друге — Fabaceae (10,7 %). А родина Poaceae у флорі Середнього Придніпров'я України — на третьому місці (10,5 %). Основу трав'янистого покриву степів формують злаки. У порівнянні з флорою степів правобережного злакового степу, за даними Крицької Л.І. [2], родина Poaceae посідає четверте місце, а родина Fabaceae — друге.

На четвертому і п'ятому місцях — Lamiaceae і Caryophyllaceae. У зв'язку з високим антропогенним навантаженням родина Brassicaceae на шостому місці. Дані Я.П. Дідуха щодо правобережного злакового степу і результати наших досліджень Середнього Придніпров'я України по 10 провідних родинам ідентичні. Різниця лише в тому, що вони посідають різні місця за рангами.

У флорі степів Середнього Придніпров'я по 8 видів (і більше) мають роди Veronica і Lathyrus, по 5—8 видів — 2 роди, по 2—4 — 82, по 1 виду — 125 родів, що становить 54,1 %.

Родовий аналіз флори наведено у табл. 2. У флорі степів Середнього Придніпров'я переважають трав'янисті рослини — 193 % (468 видів), з них на трав'янисті полікарпіки припадає 66,4 %. Друге місце посідають трав'янисті монокарпіки — 26,6 %, з яких однорічників — 11,5 %. Кількість видів з напіврозетковими пагонами становить 48,7 %, з безрозетковими — 43,7 %.

У степових умовах Середнього Придніпров'я 171 вид (34 %) — вегетативно нерухо-

мі рослини з каудексом. Це — трав'янисті полікарпіки, або кущики, тобто види, які в утворенні ценозів відіграють панівну роль. Кореневищна структура підземних органів властива 169 видам (33,6 %) степової флори. Рослин без кореневищної структури налічується 139 (27,6 %), бульбокореневищних — 3 види (0,6 %). Цибулинні становлять 18 (3,6 %), надземностолонні — 6 видів (1,2 %). Більшість видів (57,8 %) флори досліджуваного регіону припадає на гемокриптофіти. Затим йдуть геофіти — 8,7 % (144 види), хамефіти — 4,7 % (23 види), фанерофіти — 2,4 % (12 видів), терефіти — 1,7 % (59 видів).

Еколого-ценотична структура відбиває кількісні співвідношення видів, залежно від їх ролі в угрупованнях. Так, лучно-степових видів налічується 149 видів (29,6 %), степових — 103 види (20,5 %). Це можна пояснити тим, що досліджуваний регіон лежить на межі степової та лісостепової зон, а також поширенням на території Середнього Придніпров'я як барвистих різнотравно-ковилових, так і справжніх степів. У загальному флористичному складі цього регіону узлісні види становлять 16,3 % (82 види), псамофітні — 7,5 % (40 видів), карбонатні — 2,9 % (15 видів), лучні — 7 % (35 видів). До останніх входять і види мезофітного різнотрав'я, які разом з узлісними та лучно-степовими видами формують угруповання лучних степів.

Отже, провідними родиними флори Середнього Придніпров'я є Asteraceae, Fabaceae, Poaceae, які поширені скрізь по земній кулі, а родовий аналіз вказує на генетичний зв'язок з флорами Давнього Середземномор'я. Представників окремих родин та ро-

дів із флори Середнього Придніпров'я доцільно залучати до культивування в умовах Правобережного Лісостепу України.

1. Дидух Я.П. Растительный покров Горного Крыма (Структура, динамика, эволюция и охрана). — Киев: Наук. думка, 1992. — 256 с.
2. Крицька Л.І. Аналіз флори степів та кам'янистих відслонень правобережного злакового степу // Укр. ботан. журн. — 1985. — 43, № 2. — С. 1—5.
3. Малишев А.И. Флористическое районирование на основе флористических признаков // Ботан. журн. 1972. — 58, № 11. — С. 1581—1588.
4. Мринський О.П. Географічний аналіз флори Лівобережного Лісостепу УРСР // 1969. — 26, № 2. — С. 30—35.
5. Новосад В.В. Флора Керченско-Таманского региона (структурно-сравнительный анализ, эколого-топологическая дифференциация, генезис, перспективы рационального использования и охраны). — Киев: Наук. думка, 1992. — 277 с.
6. Юрцев Б.А. Некоторые тенденции развития методов конкретных флор // Ботан. журн. 1975. — 60, № 1. — С. 69—83.
7. Raunkiaer C. Life former of plants and statical plant geography. — New York; London, 1934. — 362 p.

Надійшла 29.04.2000

ФЛОРИСТИЧЕСКИЙ СОСТАВ СТЕПНОЙ РАСТИТЕЛЬНОСТИ СРЕДНЕГО ПРИДНЕПРОВЬЯ

Т.Г. Дубенец

Национальный ботанический сад
им. Н.Н. Гришко НАН Украины, Украина, Киев

Обнаружены и изучены степные фитоценозы в Среднем Приднепровье. Проведен флористический анализ этих степных участков.

FLORISTIC COMPOSITION OF THE STEPPE VEGETATION OF MIDDLE DNIEPER AREA

T. G. Dubenets

M.M. Grishko National Botanical Gardens,
National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Kyiv

Steppe phytocoenoses in the Middle Dnieper area have been found and studied. Floristic analysis of these steppe plots has been made.